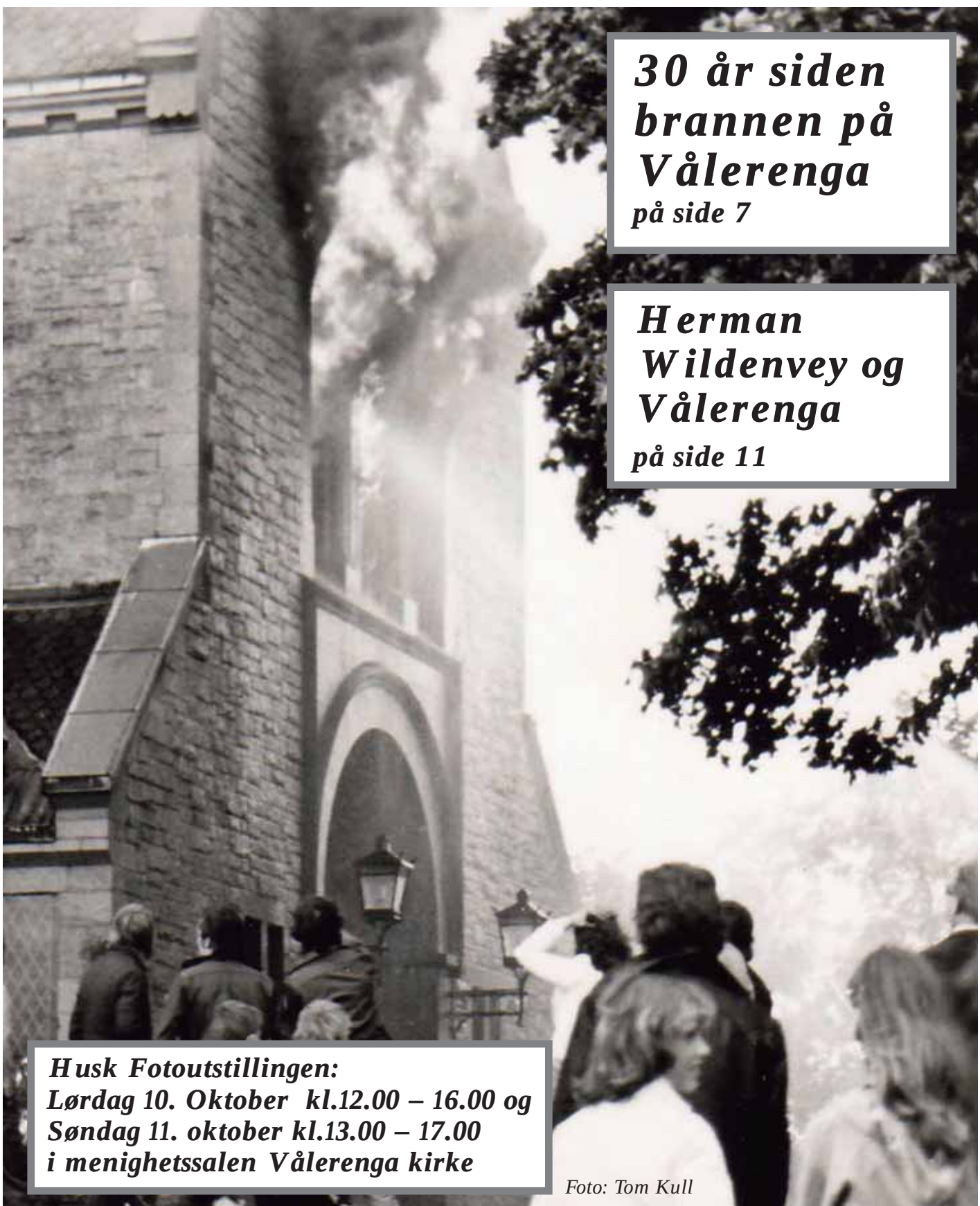

***30 år siden
brannen på
Vålerenga***
på side 7

***Herman
Wildenvey og
Vålerenga***
på side 11

***Husk Fotoutstillingen:
Lørdag 10. Oktober kl.12.00 – 16.00 og
Søndag 11. oktober kl.13.00 – 17.00
i menighetssalen Vålerenga kirke***

Foto: Tom Kull

Velkommen til høstens arrangementer. *Av Even Haugseth*

En hel sommer har gått siden forrige medlemsavis kom ut.

Historielaget står foran en høst med tett program,

kanskje travlere enn på flere år. Høstsesongen var i gang allerede siste lørdag i august da flere av oss sto på stand under den internasjonale torgdagen på Grønland.

Den finner sted hvert år på denne tida, og det er Bydel Gamle Oslo som står som arrangør. Dette er en anledning for de som driver med frivillig arbeid i forskjellige miljøer rundt i bydelen, til å vise seg fram og treffe beboerne.

En fin septemberkveld var vi igjen samlet til et nytt medlemsmøte i møtesalen. Denne gang var det Olympiaden i Oslo 1952 som var temaet, og dette engasjerte tydeligvis de mange frammøtte. Vi hadde fått besøk av Arnfinn Aabø som er historieinteressert og bl.a. leder av bydelsutvalget i Bydel Østensjø.

Mange husket olympiaden godt og delte sine egne opplevelser med oss. Noen kom også med fine tilleggsopplysninger til det foredragsholderen fortalte. I salen hadde vi også med oss en av de aktive fra Norges ishockeylag som kjempet tappert på Jordal Amfi. En hadde med seg alle spesialutgavene av Aftenpostens OL-avis

pent innbundet. Både Aabø og flere i salen fikk gleden av å bla gjennom denne flotte samlingen.

Neste arrangement i høst blir den tradisjonelle fotoutstillinga 10. og 11. oktober i våre lokaler i Vålerenga kirke. En skulle tro at tilgangen på gamle og ukjente bilder en gang ville ta slutt. Likevel dukker det stadig opp interessante bilder som vi aldri har sett. Dette året har vi funnet "godbiter" fra Vålerenga i arkivene på Bymuseet, på Byarkivet og hos Østensjø historielag. På årets utstilling vil vi vise fram det meste av dette. I skrivende stund er vi i innspurten med 2010-utgaven av kalenderen vår og regner med at den er klar til utstillinga. En del av bildene vi har funnet vil bli presentert i den.

Takket være vår kreative avisredaktør, kommer kalenderen denne gang til å få et nytt utseende i forhold til det den har hatt de siste årene.

I og med at det er 30 år siden kirkebrannen og bussulykka i Vålerenggata kommer disse triste temaene til å få sin plass på utstillinga. Her er det også "nyheter" som vi ikke har vist før. Pikekoret på Vålerenga har som tidligere nevnt, gjenoppstått. Vi synes i den forbindelse det er naturlig å ta et tilbakeblikk i form av bilder av korets historie.

De siste årene har vi brukt å vise fram gjenstander som det knyttes historie til, og det blir ikke noe unntak fra dette i år heller. Idretten er viktig på Vålerenga.

Denne gang har vi vært utrolig heldige å få låne et representativt utvalg av VIF's "bøtter" eller pokaler. Gutta på idrettsstanden er allerede i gang med å pusse dem så de er spesielt blanke når dere kommer for å beskue dem.

Vålerenga Vertshus har også jubileum i år, så det blir glimt fra dette stamstedet som holder til i det gamle bakeriet til Eid i Hedmarksgata.

Igen stiller DIS Oslo/Akershus opp for oss. Dette betyr at de som har uløste mysterier på slektsforskningsfronten, kan få profesjonell hjelp av to representanter som vil være til stede de to utstillingsdagene. Ta med spørsmålene dine og fyr løs enten det gjelder slekt på Vålerenga eller andre steder.

Nykokt kaffe og rykende ferske vafler sørger våre trofaste jenter på kjøkkenet for. I tillegg har vi salgsbod med bøker, hefter, kalendere, kort, filmer osv.

For å reklamere litt ekstra for den nye boka vår om Kyter'n, vil vi ha en egen stand for denne. Her vil det allerede nå bli mulighet for å bestille boka og sikre seg årets julegave fra historielaget.

Dette blir en interessant bok med fine dikt og mye historie om dikterens liv og den bydelen han elsket, hans "kongerike" Vålerenga. Høstens andre medlemsmøte 17. november vil bli viet denne boka, så noter datoen allerede nå. Som en prøveordning vil vi informere om medlemsmøtene i medlemsavisene, og det kommer derfor ingen påminnelse i posten senere om novembermøtet. Når det gjelder Kyter'n, er 100-årsdagen hans i slutten av januar, så hvem vet, da bør det bli en form for markering av dette.

Som dere skjønner, blir dette en innholdsrik høst i laget vårt, så styret håper på stort frammøte på arrangementene. Fortell om oss til andre, og ta gjerne med dere familie og kjente. Velkommen skal dere være.

Husk Fotoutstillingen:
Lørdag 10. Oktober kl.12.00 – 16.00 og
Søndag 11. oktober kl.13.00 – 17.00 i
menighetssalen Vålerenga kirke

Kooperasjon, samvirkelag – driftige kvinner

Av Bjørg Staal

Foto: Oslo museum

Slik så det ut da det var Samvirkelag i Etterstadgata 9.

I Vålerenga Historielags kalender for 2010 presenteres Oslo Samvirkelags utsalg som i mange år holdt til på hjørnet av Vålerenggata/Etterstadgata. Butikken er lagt ned for flere år siden – det samme er de øvrige utsalgene S-laget hadde på Vålerenga.

Den kooperative bevegelsen så dagens lys i Rochdale i England tidlig på 1800-tallet, men spredte seg fort til andre steder i verden – også til Norge og Kristiania. Prinsippene for denne bevegelsen ligger i åpent medlemskap, demokratisk kontroll, andel av overskuddet – og kontant betaling. Man ønsket å komme til livs handelstandens utnyttning av folk som levde i elendige kår, som måtte handle "på krita" og ble

utnyttet på mange måter.

I Norge var ikke forholdene bedre for fattigfolk enn i andre land. Kooperasjonens ideer slo an og flere av datidens kjentfolk ble grepet av tanken om fellesskap. En av de første som talte for samvirke og fellesskap var Hans Nilelsen Hauge – uten at det kom noe særlig ut av det.

En annen markant skikkelse var Marcus Thrane. I 1849 på et møte i Dragesalen ved Vaterland – i god avstand fra det fornemme Kristiania foreslo han i en krafttale at "Arbeidsmanden ikke burde kjøbe sine Fornødenheter hos Høkeren eller andre Handelsborgere i Smaapakker, men de burde slaa seg sammen og kjøbe hele Grisen og hele Kaffesækken og Smørspandet."

Det var en begynnelse, men det gikk langsomt mot en kooperativ dannelse.

Kristiania Kooperative Selskab ble stiftet i 1894 og utviklet seg gjennom årene til å bli en bærekraftig forbrukerbevegelse hvor medlemmene fikk nyte godt av driftens overskudd.

Samvirkelaget ble mer enn en handelsbedrift, det ble en organisasjon hvor medlemmene kan delta i styre og stell og ha innflytelse over driften. Det er mange som har deltatt i dette arbeidet på ulike områder. Også på Vålerenga var det mange aktive. Særlig kvinnene var interessert i utsalgenes vareutvalg, pris og hygiene gjerne gjennom butikkutvalgene, mens mannfolka tviholdt på de "viktigste" vervene i

Foto: Oslo museum

Avd. 29 i Etterstadgata 9

styre og representantskap. (Det jevnet seg etter hvert). Tidlig på 1900-tallet var det dårlige forhold for arbeidsfolk i Kristiania. Lønna holdt så vidt til det daglige – utskeielser var det ikke snakk om og ferie var utopi. Dette var de kvinnelige kooperatørene klar over og disse forholdene var viktige da det ble stiftet kvinneforeninger i byen. Foreningene var meget aktive og drev studie- og opplysningsarbeid med aktuelle emner som Krig og fascisme, situasjonen i Spania, Helserådets arbeid og Kvinnen og

overgangsalderen. Det ble holdt diverse kurs som for eksempel Kursus i Norsk og Skrivning – fremdeles var det mangel på skolegang.

Kvindeforeningene tok på seg flere store oppgaver. De fikk samlet inn midler til et feriehjem, og i 1928 ble eiendommen Furukollen på Svestad, Nesodden innkjøpt og ble samme år etablert som feriehjem. Dette var et tilbud til husmødre som kunne søke om å få ei ukes gratis opphold på sommeren. Kvinneforeningenes medlemmer sto for driften på frivillig basis.

Da jeg i 1975 begynte som organisasjonssekretær i Oslo S-lag kjente jeg lite til disse foreningene. Det var andre tider nå og rekrutteringen av nye medlemmer var dårlig – og naturlig nok hadde alderen innhentet disse aktive damene. Driften av feriehjemmet ble for tungt og behovet for tilbudet om et ferieopphold var synkende. Selv ble jeg godt kjent med flere av disse damene – særlig de som kom fra Vålerenga som i en alder av 80 år og mer sto på for fullt!

Et brev

Av Knut Roar Westbye

*Her
inne i
p om hjelp.
det største for
Oslo i april 1958 og
erenga, av alt i det
frukt og blomster.
Den fineste tiden
noe der som en
Da jeg sl*

For litt siden mottok Bjørn Granlund (vår kasserer, som ordner det meste) et brev fra Reidun Hegge, nå bosatt på Fagernes. Ønsket var å få kjøpt vår bydelsbok – *Vålerenga bydel med sjel*. Denne er for lengst utsolgt både fra oss og forlag. Hun beskriver sin store kjærlighet til Vålerenga dit hun flyttet i 1958 og bodde i 7 år – ”den fineste tiden i mitt liv”. Hun arbeidet i Hedmarksgata 2, Vålerenga frukt og blomster og bodde på denne adressen. Hun beskriver videre i sterke ordelag et gjensyn 50 år etter, med gode minner og tårer.

Nå sluttet ikke historien her. Den foretaksomme Bjørn har en egen evne til å hjelpe, og han har kontakter og følere ute. I et av byens antikvariater fant han boka vår. Den er sendt, og en gledesstrålende Reidun Hegge kunne ikke få takket nok.

Reisebrev fra Amerika: **Møte med nevøen til Max Miller, postflyveren fra Vålerenga.** *Av Even Haugseth*

I juli dro jeg på sommerferie til USA. Et av formålene med turen var å besøke slektninger i det norske Amerika. En reise til Amerika er ikke noe mot det den var for våre landsmenn som forlot gamlelandet for hundre år siden og kanskje mer enn det. I løpet av noen timer er en framme i Midtvesten, for mitt vedkommende i staten Minnesotas største by Minneapolis. En kan lure på hvor mye det er igjen av det norske der borte. Utvandrer generasjonen er for lengst borte, og mange av barna deres likedan. Norsk kunnskapen begynner det å bli heller skralt med, og ofte begrenser denne seg til UFF DA og LUTEFISK. Det er vel ikke så rart heller i og med at det er tredje, fjerde og femte generasjons norskamerikanere en treffer i dag. Likevel trenger en ikke møte mange før en finner ut at stoltheten av å ha norske aner fortsatt er stor. For meg ble det en tur opp til Duluth lenger nordøst i staten Minnesota. I dette området har de et heller kjølig klima på grunn av beliggenheten ved verdens største innsjø Superior. Derfra gikk turen videre til landsbygda i nabostaten Wisconsin. Kanskje ikke så rart at mange nordmenn slo seg ned i disse områdene. Her var skog og innsjøer, og jorda var lettere å dyrke enn mange steder i Norge. Mange kom fra fattige kår, og i tillegg fra store søskenflokker. Det var rett og slett ikke plass til alle på den norske landsbygda. Mange drømte om en farm på prærien, og det var også mange som lyktes med dette. Etter å ha blitt båret på gullstol av norskættede slektninger og bekjente i noen dager, var jeg tilbake i Minneapolis. Der hadde jeg en avtale med en kar som jeg

aldri hadde truffet før. Han heter Jim Miller. Mange husker historien i dette bladet om Max Miller, den første postflyveren i USA. Det var han som opprinnelig het Max Møller og kom fra Strømsveien 53 på Vålerenga. Som mange sikkert husker, omkom Max i en flyulykke allerede i 1920 og hadde ingen barn. Han hadde derimot en bror, Ulf Miller, som slo seg ned i Minnesota, og Jim er altså sønnen. Jeg hadde gledet meg til å treffe nevøen til Max. Ikke lenge etter at jeg hadde fått nøkkel til hotellrommet, dukket han opp. Det ble en lang og hyggelig prat. Jim hadde med seg slektspapirer og annet interessant stoff om sin berømte onkel. Han fortalte også om sitt hittil eneste besøk i Norge. Denne historien synes jeg er så bra at jeg gjerne vil dele den med dere: Fordi Ulf døde så tidlig, fikk Jim aldri høre faren sin fortelle noe fra Norge. Kontakten med slektningene i Norge ble det også så som så med under oppveksten. Sommeren 1964 var Jim i det

militære, nærmere bestemt i marinen. Over 8000 unge amerikanere fikk sin opplæring om bord på flåten som var på besøk i Nord-Atlanteren. De 15 skipene dro på fredsvisitt til forskjellige steder i området. Jim og hans skip var innom både England, Frankrike, Belgia og Norge. Han kan huske at turen innover Oslofjorden gjorde inntrykk. Det var et vakkert land han kom til. Nysgjerrigheten til landet og byen som hans far forlot som ung, var stor. I lomma hadde han med seg en adresse fra et gammelt brev som hans farmor en gang hadde sendt fra Norge. Det sto: Strømsveien 53, Oslo. Ikke lenge etter at de la til kai i Oslo, strømmet de unge karene av gårde på pub, alle bortsett fra en. Jim ville heller bruke de få timene han fikk i byen til å oppsøke farens barndomshjem på Vålerenga. Han satte seg i en drosje og ba om å bli kjørt dit. Forventningene hans var store. Endelig skulle han få se huset hvor faren kom fra.

Militærskipet som Jim kom til Oslo med sommeren 1964 (USS Charles R Ware)

Skuffelsen må ha vært stor for Jim, for der hvor huset hadde ligget, var det ingen ting. Huset var revet! Borte var også slektningene som han innerst inne hadde håpet å få treffe. Ingen i nærheten kunne svare på hvor det var blitt av dem heller. Rett ved siden av var det et sted hvor de solgte gravsteiner. Det var ikke dette han hadde drømt om. Isteden ble det en tur rundt i

ungdom. Etter det kjørte vi gjennom gata hvor han bor sammen med sin mor som er har rundet 100 år. Han tok meg også med til en enorm gravlund for de som har vært i militæret. Der viste han meg gravsteinen til faren sin. Til slutt kjørte han meg til flyplassen og fulgte meg helt til sikkerhetskontrollen. Det tok jeg farvel med

en vinkende Jim som ba meg hilse så mye til slektningene i Norge. Et godt og hyggelig minne å tenke tilbake på. Ferden min gikk videre til hovedstaden Washington og verdensmetropolen New York. Da jeg kom hjem lå det en melding med alle bildene fra turen hans til Norge i 1964. Her ser dere noen av dem.

Jim Miller

byen til andre og mer severdige steder.

Etter å ha hørt Jim fortelle dette, fikk jeg stor medlidenhet med han. Jeg måtte fortelle om hvor flott Norge er, og anbefalte han å se sin fars fedreland. Det hører også med til historien at han har fått kontakt med slektningene sine fra Vålerenga, så det er stor sannsynlighet for at han en dag vil ta turen hit på nytt.

Etter å ha snakket sammen vel og lenge, inviterte jeg han ut på en restaurant i nærheten. Der spiste vi en god middag mens praten fortsatte. Neste dag plukket han meg opp på hotellet, og tok meg med rundt i tvillingbyene St. Paul og Minneapolis. I nabolaget hvor han vokste opp, tok vi en burger på et lite, lokalt spisested som har holdt det gående helt siden han var

Dette var det som møtte han da han kom til Strømsveien 53

På naboeiendommen i nr. 55 så det ut som en gravlund

Utsikt fra båten mens den lå i Oslo

30 år siden brannen på Vålerenga 18.9.1979

Av Trond Flaarud

Klokken 15.36 den 18.9.79 lyder alarmen på Bryn brannstasjon:

"Brannmelding Bryn distrikt Hjaltslandsgt. nr 3 Takbrann Vålerenga Kirke kjør med bil 61 62 63 .11"

Tre minutter senere var brannmannskapene framme og kunne raskt konstatere stor røykutvikling fra taket på kirken, og at forsterkninger var nødvendig.

Selv var jeg ikke på vakt da dette skjedde, jeg skulle ikke begynne før kl. 17 den dagen. Jeg var da stasjonert på Bryn brannstasjon som røykdykker.

Jeg bodde i Nannestad og visste ikke noe om brannen da jeg ved 16 tida kom kjørende nedover E6. Allerede ved Karihaugen merket jeg den intense røyklukta, og røyksøylen fra kirkebrannen var synlig i vid omkrets. Jeg var innom mine foreldre på Etterstadsletta.

Fra verandaen der så vi brannen; flammene opp gjennom kirketårnet gjorde et mektig inntrykk, og jeg ble klar over hva slags arbeidsoppgaver jeg kom til å få når jeg gikk på vakt!

Straks jeg kom til brannstasjonen fikk jeg beskjed om å dra ned til brannstedet og avløse mannskapene der. Ved fremkomst trodde vi at dette kom til å bli en slitsom og langvarig etterslokningsjobb, men der tok vi feil, selv om riktignok etterslokningen i kirken pågikk i 3 dager. En annen oppgave ble nemlig mye viktigere. Straks vi var ute av bilene kom en av tilskuerne ropende: Det var begynt å ryke fra taket til Vålerenga skole, noen hundre meter fra kirken! Og ganske riktig, ut i fra en luftepipe på taket kom det umiskjennelig brannrøyk. En hektisk, nesten kaotisk situasjon oppstod. Utstyret

vi skulle bruke var allerede i bruk av de mannskapene vi skulle avløse. Å få skiftet masker, oksygenflasker og annet utstyr vi trengte tok tid. Men etter et par minutter var vi klare, og foretok en rask springmarsj opp til øverste etasje på skolen. Jeg var først oppe og kunne konstatere at det brant i et materialrom i tilknytning til klasserommet. Døren ble slått opp, og ganske riktig der inne var rommet helt overtent. Igjen med døra for å hindre videre brannspredning, og så var det bare å vente på at de andre gutta skulle skaffe oss vann i slangen så vi kunne begynne å slokke.

Hva tenker en så på når en står i et røykfylt rom med en brann under full utvikling på den andre siden av veggen? Først og fremst branntekniske ting: Pust rolig og bruk minst mulig luft; ned på

Foto: Tom Kull

Vålerenga skole tok også fyr under kirkebrannen

knærne (det er ikke så varmt langs gulvet); hvor er det rettetmuligheter hvis det skjer en overtenning? Men andre tanker kom også denne gang: Her hadde jeg gått på skolen i 7 år, og det var vel ikke umulig at jeg under den tiden hadde et lite ønske om at hele greia skulle brenne ned. Akkurat nå tenkte jeg mer på at her hadde jeg, Stein, Erik, Nils, Per, Bjørn, Brit, Kith, Lill, Anne Grete og alle de andre i klassen tilbrakt mange både gode og tunge dager. Vi hadde lært, lest, gymma, regna, slåss, sparka fotball med matpapirballer, erta og kanskje mobba. Vi hadde vært forelska, og vi hadde sitti igjen. Men først og fremst hadde vi lagt grunnlaget for de menneskene vi senere ble på godt og vondt. Dette tenkte jeg på nå i denne katastrofe-situasjonen.

Tankerekken blir avbrutt av en melding i radioen min. "Musikkorpset har instrumenter og uniformer i et tilsvarende rom på

andre siden av klasserommet, kan vi klare å få ut noe derifra? Nøkkelen til rommet finnes hos en ute i trappa". Vel, vi har ikke fått vann enda, så vi kan jo forsøke å få ut mest mulig. Ute i trappa fikk jeg nøkkelen, men samtidig øye på min gamle gymmlærer, Skranes; nå overlærer, eller rektor som det vel kalles nå. Nye minner, om hopp over høy hest, løp, kanonball, og ikke minst slåball i skolegården. Men her er det ikke tid til flere drømmer, opp igjen og inn på musikkklageret ut med stativer med uniformer, tubaer og stortrommer. Kan ikke huske om vi fikk ut alt, men vi får håpe det.

Nå var også vannet kommet i slangen og slokningsarbeidet kunne begynne. Det var en ganske ordinær jobb, mye hardt arbeid, bare avbrutt av turer ned på gata for å skifte oksygenflasker, og for å få noe å drikke for å erstatte væsketapet. Fem ganger var jeg og de andre 12 røykdykkerne nede på

gata og byttet oksygenflasker. Hver av disse har en vekt på ca. 20 kilo som hele tiden må bæres på ryggen. Samtidig puster du gjennom en røykdykkermaske. Jeg kan forsikre om at det ble en slitsom kveld!

Brannen var som fortalt ikke noe spesiell, med unntak av de nostalgiske og romantiske barn-domsminnene som strømmet på. En hadde tross alt tilbrakt de kanskje 7 viktigste barneårene her. Her hadde vi lært språket (Vål'engelsk), og vi hadde fått våre røtter, som i voksen alder utviklet seg til tilhørighet og stolthet overfor Norges kanskje mest kjente bydel.

For min del ble jobben avsluttet på en litt spesiell måte: Taket på skolen var et dobbelt tak med en avstand på ca. 20 cm., og det var vesentlig i dette hulrommet brannen pågikk. Taket i klasserommet var senket ved hjelp av listverk og glassruter, og oppå dette glasstaket måtte jeg for å komme

til hulrommene. Taket ble vurdert til å være sterkt nok hvis jeg holdt meg til listverket, og ikke belastet glassrutene. Taket var omlag 3,5 til 4 meter høyt. Arbeidsstillingen var liggende og alende på ryggen, og det var som å bevege seg på meget tynn is.

I tillegg hadde jeg en brannslange å bakse med, som helst ville leve sitt eget liv som en annen klapperslange. Jeg skal si det var spennende nok! Omsider var det tid for å komme seg ned igjen, og etter en times arbeid var jeg ganske sliten. Motorikken stemte vel heller ikke akkurat da. Vel, "isen" røyk, og jeg datt på ryggen ned de 4 meterne til golvet. Fant meg selv igjen liggende unneran (Vål'engelsk = på undersiden av) noen pulter mens glasset regnet over meg. Vel nede igjen, og etter å ha fått litt plaster og bandasje på en forslått albue av legevaktas folk, fikk vi beskjed om at vi skulle få avløsning. Vi kunne bare slappe av

og få oss litt mat, så skulle vi kjøres tilbake til brannstasjonen. Slitne og gjennomvåte, spisende på karbonadesmørbrød, ble vi sittende på fortauskanten og se på slangene som snodde seg gjennom skole~porten, over skolegården og inn gjennom døra med de blå bokstavene over: "VÅLERENGA SKOLE". Porten ja, den var magisk: klarte vi å lure vaktene for å komme over gata til butikken? Ble vi tatt, vanket trusler om tur til overlæreren eller lapp med hjem. Lykkelige var vi da vi i 7. klasse fikk lov å gå ut i "storefri". Sommerstid ble det gjerne en tur opp i parken til benkene ved prestekontoret. Her hadde vi klasserom i 4. eller var det 5. klasse? Vår klasseforstander, fru Aasgaard, var i Amerika og besøkte sin sønn, og vi hadde vikar, Randi Evensmo, kona til en ikke ukjent forfatter. Det er merkelig hva en tenker på og husker når en sitter sånn!

Trond Flaarud Røykdykkerleder, Oslo Brannvesen. Elev ved skolen 1954 - 1961

Fakta om brannen:

- 13 brannbiler og 44 mann var i virksomhet ved de to brannene.
- 2 mannskapsvogner og 3 stigebiler, samt 21 mann hvorav 12 røykdykkere ble forflyttet til skolen.
- Det ble brukt 9 strålerør og 250 meter brannslange.
- Det var brannskade på 400 m2 av taket, og vannskader i etasjene under.
- Brannårsaken var antagelig gnister fra brann i kirken.
- Skadebeløpet var kr. ?

Vålerenga kjerke

Tekst/melodi: Trond Ingebretsen

*Da høsten var som klarest - en september ettermiddag
strømmet skjebnen ut små gnister på Vålerenga.
Bud gikk ut over byen - til kvinne og til mann
om at kjerka opp i parken sto i brann.*

*Det var mange som tok veien - som følte de måtte dra
opp til småhus og stille gater - mellom Galgeberg og Etterstad.
Flammen dannset i kvelden - lyste mot åsen bak
da Vålerenga kjerke - fikk himmel'n sjøl til tak.*

*Så mange minner - og tanker - lever i en menneskekropp
knytter oss til steder der vi vokste opp.
Kjærlighet til ei gate - til et hus og til en gård
der vi brukte våre aller beste år.*

*Og mange som stod der i parken - var døpt i kjerka engang
og hadde spasert over gulvet - mens bryllupsklokka klang.
Flammen danset i kvelden - lyste mot åsen bak
da Vålerenga kjerke - fikk himmel'n sjøl til tak.*

*I parken - stod det menn - som hadde spelt fotball siden dem var små
og siden ble helter for Klanen på Store Stå.
Der sto unge, menn og kvinner - som hadde flytte inn i seinere år
for å gi nytt liv til en del av byen vår.*

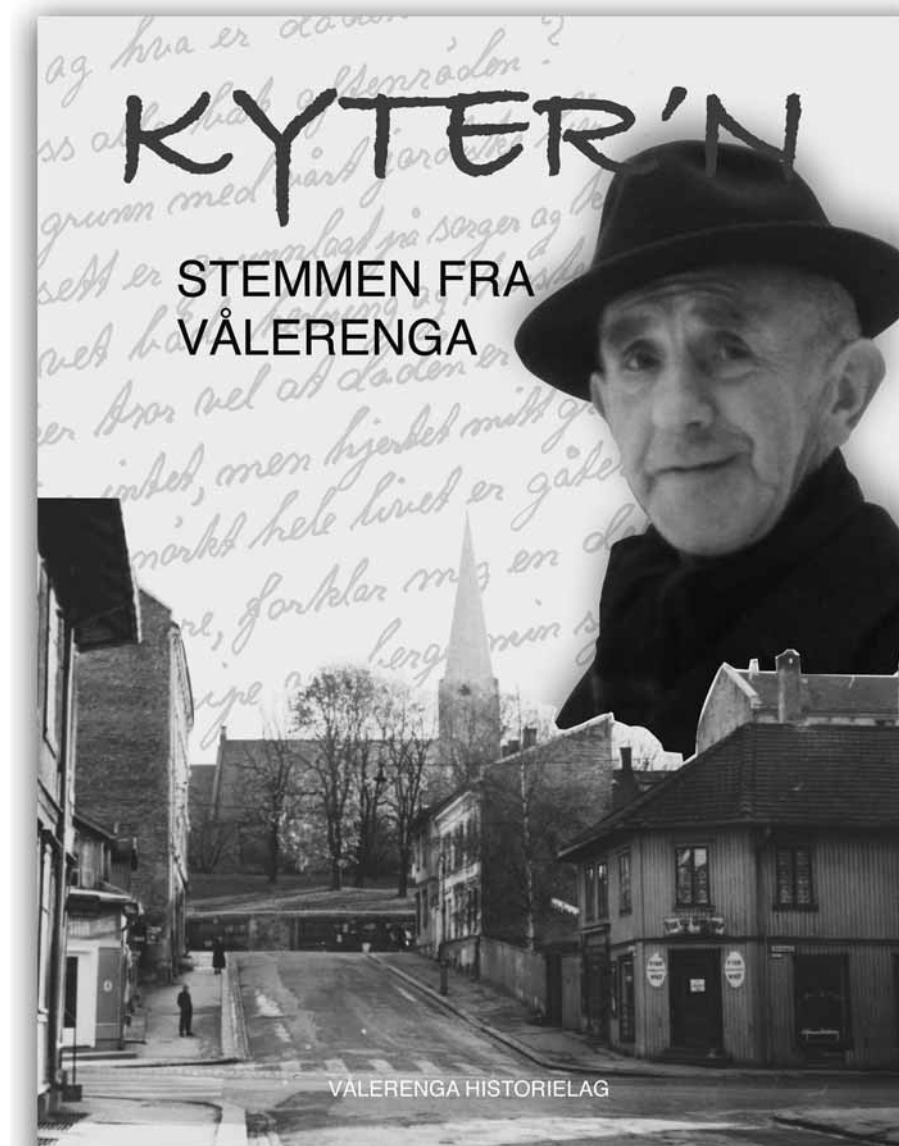
*Og orgelet spilte aleine - jeg sverger på at det er sant
og kjerkeklokka ringte - da taket til slutt forsvant.
Naken, grå og øde - som en skygge mot åsen bak
sto Vålerenga kjerke - med himmel'n sjøl til tak.*

Nå kommer boka om Kyter'n!

Av Marion Juliussen

Vi er i innspurten; nå er det rett før boka om Vilhelm Holteberg Hansen, eller Kyter'n som de fleste kjente ham som, går i trykken. På historielagets årlige fotoutstilling som går av stabelen den 10. og 11. oktober i Vålerenga kirke, kan du besøke vår stand og slå av en prat om dette spesielle mennesket vi har latt oss fascinere av.

Noen husker ham som en fyllebøtte som lå i rennesteinen etter å ha blitt kastet av trikken. Andre minnes hans glødende engasjement for å bevare gammel bebyggelse og kjempe mot fæl trafikk på Vålerenga. Atter andre husker patriotiske innlegg i Arbeiderbladet når VIF skulle spille kamper – og ikke minst innleggene han skrev om sin egen alkoholisme med innstendige advarsler til unge og foreldre om fyllas farer. Og alle diktene han i perioder strødde ut i Arbeiderbladets spalte Meninger om mangt. Boka er ikke stor av størrelse, men favner vidt. Diktene hans, samtaler med folk som kjente ham, alle bildene, folketellinger og en slektbok, ga oss, Even Haugseth, Bjørn Arild Gjerdalen og undertegnede et streiflys inn i livet til denne mannen som bortsett fra

alle fengselsoppholdene levde hele sitt liv i Islandsgata. Nå vil vi formidle det videre! Boka gir selv sagt også et historisk perspektiv, og ikke minst et sosialpolitisk. Hvem han "egentlig var", overlater vi til leserens fantasi å finne ut av.

Prisen på denne lille perlen blir ikke høy. Den utgis ikke på forlag, vi har for det meste gjort jobben sjøl. Kanskje en idé til årets julegave? Uansett, du bør sikre deg ett eksemplar eller to. Vi tar opp forhåndsbestillinger på fotoutstillingen!

Velkommen til medlemsmøtet 17. november kl. 19.00 i menighetssalen.

Møtet vil bli viet Kyter'n eller Vilhelm Holteberg Hansen som han het. Dikteren som elsket Vålerenga og skrev tåredryp-

pende dikt om bydelen sin. Vi presenterer boka om livet hans og diktene. En flott julegave til alle med hjertet på

Vålerenga. Forhåpentligvis er boka klar for salg, så du kan kjøpe den der og da.

Herman Wildenvey og Vålerenga

Av Knut Roar Westbye

Den 4. februar 1912 giftet Herman Theodor Wildenvey (eg. Portaas født 20. juli 1885, fødested Nedre Eiker) seg med den 19 år gamle Jonette Pauline Kramer Andreassen, senere kjent under navnet Gisken fra Austvågøy. Stedet var Vålerenga kirke. De bodde begge i Skovveien 17. Sogneprest Alfred Eriksen viet paret.

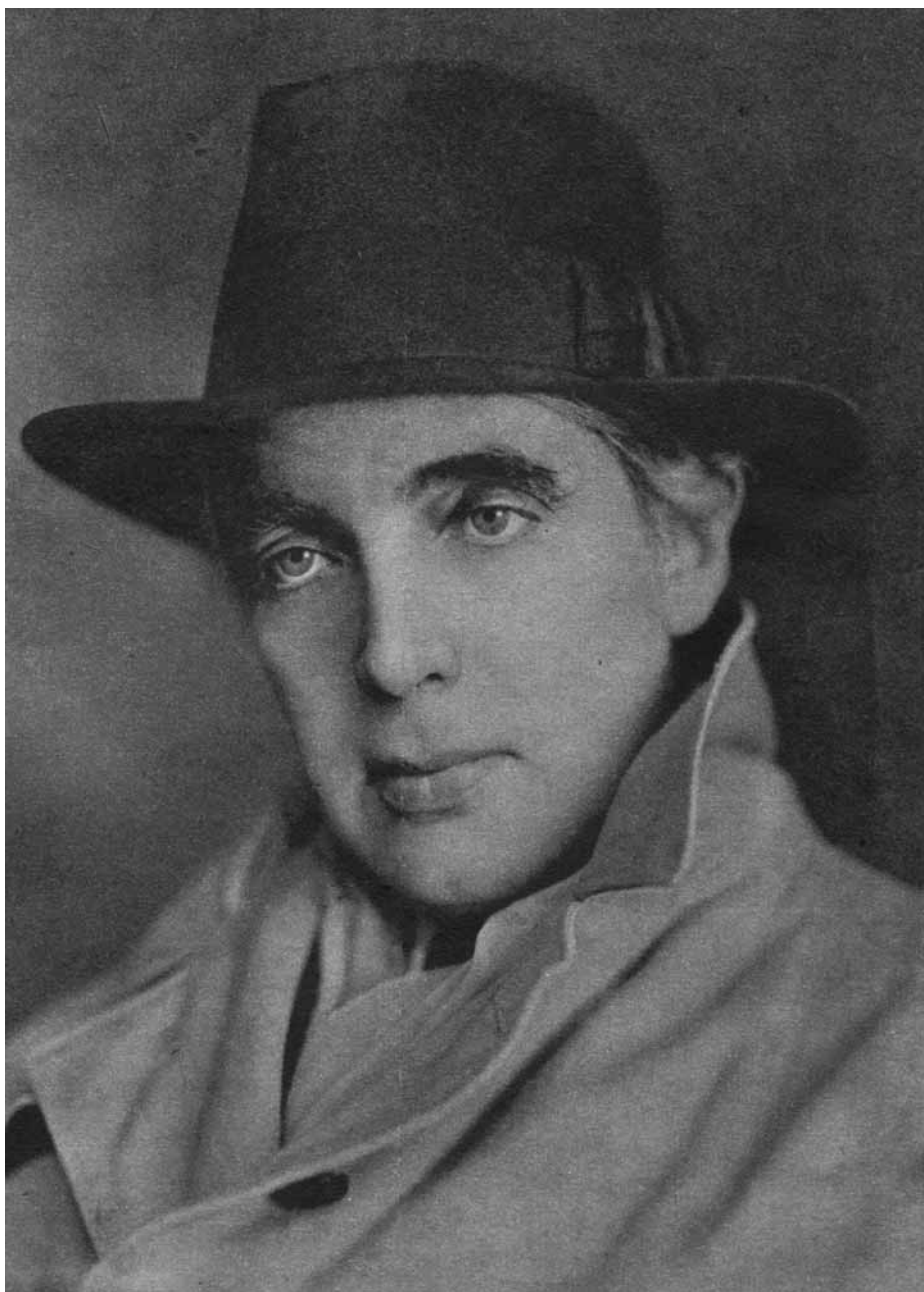
Paret bosatte seg i Stavern, hvor de bygde seg et hus "Hergisheim".

Dette ble deres faste holdepunkt i livet, fram til Herman døde høsten 1959. Wildenvey hadde en stor produksjon av dikt, og de fleste kjenner vel til noen av disse.

De nye, gamle opplysningene satte i gang tankene hos meg. Jeg har tidligere lest og studert mye om vår markante sogneprest,

Alfred Eriksen (virket 1910 til 1934). Han var en slags radikaler som blant annet viet fraskilte.

Dette ble det mye rabalder rundt på den tiden. Videre var han kjent

Herman Theodor Wildenvey

for å "nyte" livet. Det finnes mange historier om dette. Vi har til og med medlemmer av Gubbelaget i Vålerenga som ble konfirmert av denne presten.

Siden Herman Wildenvey også var en som elsket livet, kjærligheten og

lyset, var det ikke utenkelig at han kjente Vålerengas sogneprest Alfred Eriksen, og det var derfor de giftet seg nettopp her. Vi kan på mange måter sammenligne dette med hvor populært det er å benytte vår kirke i dag.

Gisken fra Austvågøy.

5.	20	1	Kirsten Olafsen	Jordenskjoldsgate 1 hjemmevært dette	Lardal	1883	14/10 1900, Konf. 2/10 1891
6.	4	1	Herman Theodor Wildenvey	Nils Juelsgate 7. Dikter	Nedre Eiker	1885	Konf. N. Eiker
	2		Jonette Pauline Andreassen	Skovveien 17 kontordame	Vaagan	1892	Konf. Drevberg
				Skovveien 17			

Sogneprest Alfred Eriksens håndskrift i Vålerenga kirkebok

Bydelsvandringa 8.juni

Ragnhild Strømme

"Det har blitt en tradisjon for historielaget å ha en vandring på forsommeren" dette innledet Even Haugseth med da han ønsket alle, cirka 120 personer, som hadde møtt opp på hjørnet av Enebakkveien, Smålensgata og Opplandsgata. Han skisserte ruta vår for årets Kværner-vandring, Even begynte med å fortelle om Kværners betydning for nærområdet og for industrien i Norge fra 1853 til 1999. Deretter overtok Knut Roar Westbye ordet. Han er nemlig født og oppvokst nedi brakkebyen på Kværner, og er den som kjenner området bedre enn de fleste. Begge hans foreldre hadde arbeid ved bedriften. Han begynte med å fortelle oss om omgivelsene. Rett over veien lå det en gang et toetasjes trehus hvor forfatteren Trygve Gulbrandsen bodde. Så fulgte vi jernbanelinja ned til det som het Svendengen, og her fikk vi høre om Kværner fra det startet i 1853, om den første eieren Oluf Onsum fra Molde, om Omsunslaget i 1878 og om Omsunslottet. Knut Roar fortalte oss om Geijer-bilen. Den norskproduserte bilen ble laget ved Geijer & Co som lå i St Halvardsgt. 35 – 39. De lagde også gjerder og Oslobenken som vi nyter å sitte på. Så gikk vi ned til selve Kværner-området og stoppet ved administrasjonsbygget. Det ble oppført i 1918, senere påbygget i 1955 og fløyene er oppført i 1959 og 1971. Her fortalte Knut Roar om området, bygningene og produksjonen. Neste stopp var ved fyrhuset, her ligger Kværners eldste bygning fra 1904. Her fikk vi vite enda mer om bedriften og bebyggelsen rundt og hvordan arbeidsfolk hadde det før 1900. Knut Roar hadde snust i noen gamle mantallsprotokoller på bruket datert fra 1869 og til midten av 1880-åra. De viser at arbeiderne ble utsatt for ulike

avstraffelser, individuelle sanksjoner: "Dreng Søren Mathisen f. 1861, ble mulktret av dagslønn for samtale i arbeidstiden, dette var i 1877. Han fikk også mulkt på 50 øre for uordentlig oppførsel i 1878, mulkt på 1 krone for å holde spetakkel på fjøsloftet, og en mulkt på 50 øre for sandkasting i støperiet i 1879. Dagslønna den gang var på 1krone, så dette svei nok. Så var det han Peder Jacobsen som fikk mulkt på 2 kroner for tobakksrøkning! "Sånn var tidene da. Deretter gikk vi til Enebakkveien 66. Her var det en gang et lite gårdsanlegg. Her lå en gang også en enorm plass med skrapjern som tilhørte Jøtul. Vi ble fortalt om ovnsproduksjonen og produksjon av husholdningsredskaper, de tøffe arbeidsforholda og fagforeninga og om damanlegget. Jernbanebrua her ble sabotert i 1943. Dette området var også et paradys for unger med elva og Svartdalen som lekeplass. Det anbefales å legge søndagsturen hit, garantert en fin opplevelse. Så var vi kommet til brakkene, adresse Enebakkv. 64 B. Det var her Knut Roar tilbrakte sine barne – og ungdomsår. Etter krigen trengte Kværner arbeidskraft og det var bolignød i Oslo. Resultatet

ble to tyskerbrakker som ble flyttet hit fra Ekeberg rett etter krigen. Den blå brakka, også kalt ungkars-brakka, og den røde brakka. Rett over veien ble det oppført et læregutthjem i 1951, her bodde en gang 18 læregutter og fire familier deriblant Knut Roar og hans familie. Her gjennomgikk guttene utdannelse ved Kværner, den ble regnet som veldig bra. Her fikk vi vite hvordan det var å bo, jobbe og å vokse opp på Kværner. Veien gikk videre til Kullsyrefabrikken som ble etablert i 1898, her var det produksjon av kullsyre, tørris og ikke så kjent kullsyre til brann-slokkingsanlegg. Dessuten fikk vi høre om familien Anker som eide og drev virksomheten. Nesten i mål kom vi til Hylla, her var hovednedgangen til Kværner Bruk og NSB's hybler. Vi fikk vite enda mer om bebyggelsen. Til slutt takket Knut Roar alle de som hadde vært med på rundturen, for oppmerksomheten og interessen, en spennende og lærerik tur for oss alle. Visste dere at historielaget kom med et navneforslag til ei gate her nede? Resultatet ble Omsumbakken. Så gikk vi opp til menighetssalen hvor Unni og Kari ventet med kaffe og nystekte vafler.

Nesten i mål kom vi til Hylla

Foto: Bjørn Granlund

Om en sykkel, eller om en far ?

Av Erling Wiede

Sykling er noe "alle kan lære". Det hører med til det man skal lære som barn. Der hvor jeg vokste opp, var det ikke alle som hadde egen sykkel å lære på.

Jeg hadde fått prøve meg på en lånt sykkel noen ganger, men sikker syklist ble jeg ikke før jeg fikk min egen. Det var en min far hadde fått tak i. Den var gammel og sliten, men akkurat passe til en 8-10 års gammel gutt. Det var sikkert mange gutter som hadde tatt sine første tråkk på den. Slik virket det i hvert fall. Den hadde noen spesielle egenskaper. Kompakt dekk og ikke minst mangel av bremses. Hvis det sees bort fra en "klosshåndbrems" som virket rett på kompaktdekket på forhjulet. Den var det farligere å bruke enn å la det være. Jeg lot det være.

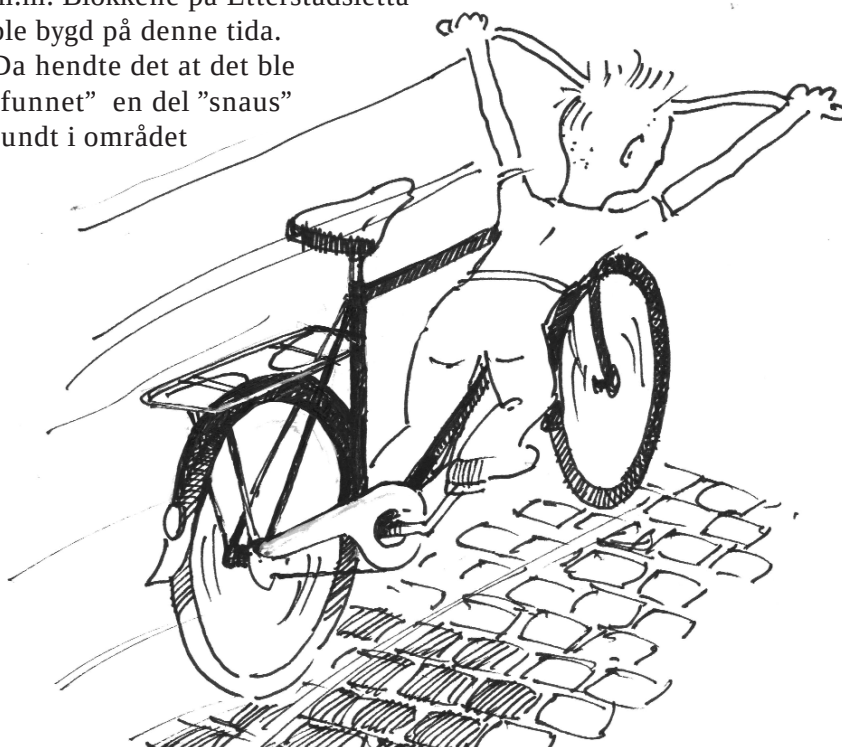
Det var heller ikke frikrans. En merkelig framtoning av en sykkel. Det var greit å sykle bortover og oppover, men nedover det var en helt annen sak. Pedalene gikk fort rundt. Veldig ofte for fort. Bena måtte jo følge med og det var ingen lett sak. Jeg lærte meg de triksene som måtte til for å beherske sykkel. "Slædde" eller skrense sidelengs var en metode for å få stanset doningen på. Når det ikke virket, måtte jeg hoppe av under fart. Ikke helt heldig hver gang, så det ble en del skrubbsår og andre sår. Det var jo likevel dagligdags med slike sår. Fikk mange av dem når vi spilte fotball på grus og sandbaner. Et skrubbsår fra eller til spilte ingen rolle. Skorpeplukking på knær, legger og ikke minst albuer var et vanlig tidsfordriv i min barndom. Jeg lurte den dag i dag på hva min far tenkte, da han ga meg denne sykkel. Det var jo ikke helt ufarlig; - og jeg vet at han

var veldig glad i meg. Ja, jeg undrer. Hva sa mor til dette skabbenakkel av et framkomstmiddel ? Jeg lurte på det også jeg; for jeg kan ikke huske at hun protesterte.

Denne sykkel ga meg et mål. Jeg ville ha en ordentlig sykkel. Med navbremses og frikrans. Har du et mål, så må du lage en framdriftsplan, skaffe deg midlene. Jeg tenkte at en sykkel koster penger, og jeg hadde ingen. Bortsett fra noen små midler fra skolesparinga. Det var utelukket å prøve å få disse ut for mitt foretagende. Her måtte andre frie kapitaler komme meg til unnsetning. Jeg sparte alt jeg fikk, gikk ærender for de eldre. Særlig fru Jensen i etasjen under oss i oppgangen fikk mye hjelp. Da hendte det jo at en tioring eller enda bedre en tjuefemøring ble meg til del.

På den tiden var det også noen skraphandlere som gikk rundt med håndkjerre og samlet inn metaller m.m. Blokkene på Etterstadsletta ble bygd på denne tida. Da hendte det at det ble "funnet" en del "snaus" rundt i området

og på byggeplassen; selv om det var vakt som passet på. "Snauset" ble solgt det videre til skraphandlerne. Jeg ønsket meg bare penger til jul og "burstaer". Samlet tomflasker, både på fotballkamper, Holmenkollrennet eller andre steder hvor slik kapital lå og slang. Etter et år eller kanskje to, hadde jeg samlet inn 280 kroner. Det var det min første sykkel MED BREMSER og frikrans kostet. Vålerenga sport lå på hjørnet av Enebakkveien og Vålerenggata. Opp en steintrapp. Jeg hadde vært der mange ganger før og sett på de syklene som var der. Blanke, sorte, skinnende sykler med blank kjedekasse og navbrems på bakhjulet og håndbrems foran. På styret en blank flott bjelle. Innehaveren av forretningen var en høy, tynn mann som gikk i blå lagerfrakk. Han kjente meg igjen da jeg kom sammen med faren min. Jeg hadde jo vært der mange ganger for å se på syklene. Pengene, 280 kroner, lå trygt i en brun konvolutt i min venstre lomme. Handa mi holdt godt tak i den. Det var et stort valg jeg skulle ta. Skulle jeg gi fra meg alle disse pengene ? Det var gått sport i det å spare. Å kjøpe sykkel var kanskje ikke så interessant lenger ?

Men da jeg så sykkelen, var jeg ikke lenger i tvil. Det måtte bli sykkel. Innehaveren fikk konvolutten med pengene, talte dem, og faren min fikk kvitteringen, veiledningen og garantikortet.

Jeg sto der og holdt i dette vidunder av en svartlakkert sykkel med ringeklokke, og blank kjedekasse. Og bremses.

Hånd-brems foran og pedalbrems

bak. Jeg tror innehaveren av Vålerenga sport og faren min vekslet noen lure og lune blikk.

Jeg merket i så fall ingenting. Mine øyne og tanker var rettet bare mot en ting. SYKKELLEN.

Ned steintrappa fra butikken var det ikke lett å trille denne sykkelen som ikke var passe til en tolvåring.

Det var nemlig en voksen sykkel.

Det var ikke på tale å kjøpe en sykkel som passet. Den måtte jeg vokse meg inn i, eller rettere sagt

ut av. Jeg måtte stå inne i ramma og sykle. "Det lærer du raskt", sa faren min. Han fikk rett. Innen vi var kommet opp på Etterstad, for det var der vi bodde, hadde jeg lært meg mange av de spesialtriksene som måtte til for mestre

vidunderet. Jeg lurte også på dette, når det gjelder faren min.

Hvorfor fikk jeg lov til å kjøpe den sykkelen som var alt for stor og

som var vanskelig å manøvrere for en tolvåring ? Ja, det lurte jeg på.

Med den sykkelen hadde jeg mange fine turer. Både til skogs og ikke minst rundt i Oslo.

Jeg hadde noen kamerater som likte å stå på brygga og fiske; noe jeg ikke likte. Mens de fisket, så

syklet jeg rundt i Oslo. I ramma. Syntes mange andre steder i Oslo

var flotte. Frogner med sine treherkskapshus med forhøye. Slottet, Rådhuset, Stortinget,

Sjømannskolen med skulpturen

"Helferd. Og ikke minst Torshov, med den flotteste skulpturen jeg vet om: Oksen i bassenget hvor trolleybussen gikk på hver sin side. Etter noen timer syklet jeg tilbake til kameratene mine på brygga.

Ofte hadde de fått ål. Da gikk vi til fiskehallen som lå på brygga og leverte nyfisket ål og fikk med oss røkt ål hjem. Det var kameratene mine som fikk dette og jeg syntes at de hadde fortjent dette.

De hadde jo jobbet for dette. Jeg hadde jo bare kost meg med sykkelturen rundt i Oslo.

Disse turene fikk jeg lov til å gjøre av mine foreldre. Jeg tror at faren min var den som hadde det siste ordet i den saken.

Skjønner dere hva jeg lurte på ?

Litt av en far. Jeg var jo bare 12-13 år og ikke særlig stor for alderen.

Jeg gjentar gjerne; jeg vet at han var veldig glad i meg.

Et lite reisebrev

Av Knut Roar Westbye

Det å ha vokst opp på Vålerenga med den historien bydelen har, gjør meg ydmyk på mange måter.

Gleden er på min side når unge og eldre kan fortelle sin historie fra Vålerenga.

Så var det også da Tor Edvin Dahl ga oss sitt bidrag til boka vår om Synnøve Finden.

Lite visste jeg den gang at nettopp jeg skulle befinne meg på hennes føde- og oppvekststed i august i år.

Vi hadde noen dager i Balestrand på Kviknes hotell i Sogn og fikk der anledning til å ha en båttur til

Finnefjorden som lå en liten time unna. Været var fint slik at turen var behagelig. Mange kan snakke

om stedet hvor ingen skulle tru at nokon kunne bu, og dette gjaldt nettopp gården Finden. Det var

brygge og noen hus. Blant annet en skolestue. Selve huset til

Finden var tæret av tidens tann, men et meget driftig par som bor

på stedet nå, har planer om rehabilitering. De hadde bygd opp

Gården hvor Synnøve Finden kom fra.

stedet med noen overnattingsmuligheter og de satset på turisme.

Jeg følte at plassen var knyttet til enden av en strømforbindelse,

hvilket den var, og den var helt uten veiforbindelse. Strøm hadde

de fått i 1955. Så på den tiden Synnøve bodde der, var det ikke

lett å livnære seg. Det er en fredelig og meget idyllisk plass med

et godt jaktterreng. De som bodde der nå, hadde eneretten til et stort

område hvor de jaktet på hjort.

Turen opp og ned fjellet kunne by

på store utfordringer med å frakte bytte som kunne være et anselig antall dyr av stort format.

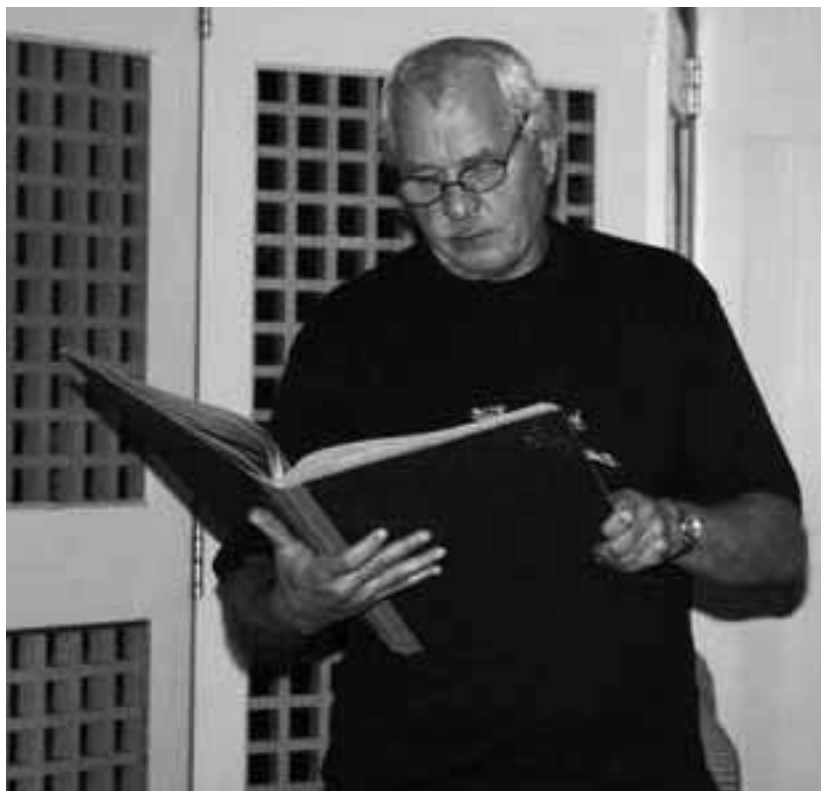
De kunne opplyse at de ikke var etterkommere av familien Finden, men hadde kjøpt stedet for en tid tilbake og så et potensiale i å drive gården. Tor Edvin Dahl hadde besøkt stedet i 2008, så de hadde blitt fortalt om den videre historien om Finden på Vålerenga. Det er som det ble sagt at Vålerenga må være Norges mest kjente bydel.

Medlemsmøte 15.september 2009

Av Ragnhild Strømme

Arnfinn Aabø forteller.

En av de frammøtte hadde med Aftenpostens Ol-bilag.

Tema for kvelden var vinter-olympiaden i 1952. Den ble arrangert i Oslo, til stor glede for alle som bodde her, en real folkefest. Til å fortelle oss mer hadde vi engasjert Arnfinn Aabø. Han er bl.a. foredragsholder på dette temaet og flere andre emner som Christiania-originaler og Henrik Ibsen. Han har også skrevet flere bøker og er bydelspolitiker. Even Haugseth ønsket de cirka 70 medlemmene, som hadde satt seg godt til rette rundt bordene i salen, velkommen. Han informerte oss om programmet for høsten, fotoutstillinga i oktober, lørdag den 10. oktober kl 1200 åpnes dørene. Siden det er 30 år siden kirka brant vil dette bli et av temaene på utstillinga og mye mer. På medlemsmøtet den 17. november skal vi ha bokkafe. Da vil boka om Kyter'n bli presentert, og det ser vi frem til. Så tilbake til kveldens tema, vinter-OL. Arnfinn Aabø fortalte om hvordan det begynte, om planlegging av lekene, tilretteleggingen og oppbygginga av

Oslo By til vinterlekene i 1952. Vi fikk en utførlig innsikt i Rolf Hofmo, født på Kampen i 1898, innsats og betydning for idretten i Oslo og disse lekene. Byen var godt forberedt med mange frivillige og var godt organisert. Litt morsomt var det jo med de såkalte Oslopikene. Det var kvinner som ble plukket ut for å underholde deltagerne: "de skulle tøyse med gutta, la seg sees overalt og feie over alle nasjoner med sin friske sjarm". Til minne om disse pikene ble det laget en egen statue, Oslopiken, som er plassert på Oslo Rådhus. Dette var også aller første gang kvinnene fikk lov til å delta i langrenn. Under protester fra de norske representantene: "Dette var en idrett som ikke egnet seg for damer, de ble svette og utkavede og mistet sin kvinnelige sjarm", ble det sagt! Jordal Amfi ble bygget til disse lekene og ble innviet i desember 1951. Her ble det spilt dramatiske ishockeykamper under

vinterlekene. Norge tapte nok alle sine kamper, men det var likevel fullt hus på hver eneste kamp. Totalt var det 124 000 tilskuere, pluss de uten billett, da. Arnfinn Aabø fortalte oss om morsomme episoder fra lekene, en skrytliste og medaljeresultatene, fikk vi også servert. Flere av de frammøtte i salen hadde vært på arrangementene i 1952, både med og uten billett. Og ikke så overraskende, satt det også noen med imponerende kunnskaper om vinterlekene i 1952, deriblant Lars Olle Engaas. Og en helt spesiell bok, en unik samling av avisartikler fra den tiden lekene ble gjennomført, dukket opp. Dessverre fikk vi ikke navnet på eieren, men vi var imponerte! Og så har jo vi våre egne Oslo (vaffel) piker, da. De hadde allerede lokket oss med lukta av nystekte vafler fra kjøkkenkroken. Så ble det servert kaffe og vafler, en fin avslutning etter et interessant foredrag.

Publikasjonsnr.:
ISSN 1890-9094

Vålerenga Historielag
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

Vålerenga Historielag
på internett:
e-mail: epost@valerenga.org
hjemmeside:
<http://www.valerenga.org>
Bankkonto: 0530 04 78222

SALGSTORGET

Fra Sotahjørnet til
Bohemen, DVD Kr. 150,-

2 dvd-er om Oslos historie
kr 200,- Utgitt av Fellestrådet
for historielagene i Oslo

Ny kalender for
2010 med nytt
utseende til salgs:

Styret i historielaget:

Leder:

Even Haugseth

Nestleder:

Knut Roar Westbye

Kasserer:

Bjørn Granlund

Sekretær:

Ragnhild Strømme

Styremedlem:

Fred-Arild Ruud

Varamedlem:

Unni Granlund

Varamedlem:

Bjørn Arild Gjerdalen

Varamedlem:

Berit Knudsen

Arbeidsgrupper

Bildekalender:

Kontakt: Even Haugseth
Tlf.: 22 57 01 66,
mobil 93801902

Fotogruppe:

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:
Kontakt: Bjørn Granlund
Tlf.: 22 68 34 05,
Mobil: 90180290

Idrettsgruppe:

Om bydelens idrettsmiljø
Kontakt: Bjørn Arild Gjerdalen
Mobil: 90919250

Medlemsavisa:

Knut Roar Westbye
Tlf: 22 17 48 84,
Mobil: 90831966
Epost: kroarb@online.no

Fred-Arild Ruud
Tlf.: 22 67 39 19
Mobil: 93665243
Epost: freda@broadpark

Kyterngruppa som holder på med bok om Kytern:

Marion Juliussen
Bjørn Arild Gjerdalen
Even Haugseth

Støtt Grasrotandelen!

Hvis du tipper eller spiller lotto
og vil gi overskuddsandelen til
Vålerenga Historielag, klipp ut
og ta med kortet og vis det til
tippekommisjonæren.

Arrangementskalender siste halvår 2009:

Fotoutstilling: Lørdag 10. oktober i menighetssalen
Vålerenga kirke kl.12.00 – 16.00

Fotoutstilling: Søndag 11. oktober i menighetssalen
Vålerenga kirke kl.13.00 – 17.00

Medlemsmøte: Tirsdag 17. november: i menighetssalen,
Vålerenga kirke kl.19.00.

